

Zeměpis s nadhledem 8

PŘEHLED UČIVA

pro základní školy a víceletá gymnázia

Úvod

O čem je zeměpis

- Evropě
- Evropské unii
- Česku

Evropa

Úvod

Patří k nejmenším, ale nejhustěji zalidněným světadílům. Smluvená hranice mezi Evropou a Asií. Kulturní rozmanitost, ale také jednota vycházející z křesťanských tradic, společných historických kořenů (mj. římské právo, úsilí o demokratický způsob vlády).

Silné propojení Evropy se světem – v minulosti koloniální velmoc (vliv na migraci), dnes ekonomické propojení (např. OECD), politický i kulturní vliv (sídlo mezinárodních institucí, nejnavštěvovanější světadíl).

Pojmy: Eurasie; evropská civilizace; Západ, Východ; závislá území (kolonie); import a export; směry migrace; sídla mezinárodních institucí; křesťanství.

Přírodní poměry

Obecně pestré přírodní podmínky: převaha nížin – nejnižší průměrná nadmořská výška mezi světadíly. Většina území v mírném klimatickém pásmu. Od západu na východ klesá oceánský charakter podnebí a přibývá kontinentalita. Hustá říční síť, řeky vodnaté, hospodářsky využitelné. Většina jezer ledovcového původu. Typ rostlinstva vázán na podnebné pásy.

Značný vliv člověka na krajinu: lesy i nerostné suroviny v minulosti do značné míry vyčerpány. Proto Evropa patří k předním regionům v hledání technologií šetrnějších k životnímu prostředí (mj. energetika) a v ochraně přírody a krajiny (množství národních parků).

Pojmy: vrásnění kaledonské, hercynské, alpské; ledovcové jezero; ledovec; kras; fjord; severoatlantský proud; mírný, subtropický a subpolární podnebný pás; kontinentalita a oceanita podnebí; výškové vegetační stupně; ochrana životního prostředí.

Obyvatelstvo a osídlení

Přírodní podmínky ovlivnily poměrně výrazné regionální rozdíly v hustotě zalidnění. Většina obyvatel žije ve městech. Obecně nízká porodnost a vysoká střední délka života způsobují stárnutí nebo i úbytek obyvatel. Evropa je jako vyspělý a mírový makroregion cílem mezinárodního stěhování (migrace), která počet obyvatel stabilizuje.

Národnostní a jazykovou různorodost sjednocuje křesťanská tradice a hodnoty i společná historie (dědictví antiky). Některé státy mají významné národnostní menšiny. Migrace zvyšuje podíl cizinců v populaci, zvláště v nejbohatších zemích (Německo, Benelux, Skandinávie) a v bývalých koloniálních velmocích (Francie, Británie).

Pojmy: městské aglomerace; katolictví, protestantství, pravoslaví; národnostní menšiny; cizinci: azyl, asimilace, integrace, diskriminace, repatriace; uprchlíci; antika.

Hospodářství a společnost

Vedle Severní Ameriky je Evropa nejvýznamnější hospodářskou oblastí světa. Nejdůležitějším politicko-ekonomickým uskupením je Evropská unie se společným trhem. Část zemí EU má také společnou měnu (tzv. eurozóna). Hospodářský rozvoj podporuje dále svoboda a demokratické zřízení. Uvnitř EU jsou relativně velké rozdíly ve výkonu hospodářství států i regionů, které jsou upravovány podporou ze společných fondů. Jádrem Evropy je oblast tzv. modrého banánu. Státy východní Evropy mají slabší hospodářství a jsou politicky méně stabilní.

Vysoká specializace, elektronizace a robotizace všech hospodářských odvětví. Hlavními odvětvími jsou strojírenství (zejm. automobilový prům.), chemický, hutnický a potravinářský průmysl. Vyspělé, nejčastěji intenzivní zemědělství se zaměřuje také na biopotravinu a údržbu kulturní krajiny. Vysoká úroveň služeb (vč. cestovního ruchu), vědy a výzkumu. Dynamický rozvoj dopravy (vč. vysokorychlostní železnice).

Pojmy: železná opona; hrubý domácí produkt (HDP); tržní ekonomika; ekonomická integrace; eurozóna; evropské jádro – tzv. modrý banán; znaky vyspělého hospodářství; demokracie, autokratický režim.

Regiony Evropy

Střední Evropa

Poloha a přírodní poměry

Výhodná centrální poloha. Výrazný předěl Alp; původní lesy z velké části přeměněny na zemědělskou půdu.

Obyvatelstvo a osídlení

Vysoká hustota zalidnění. Rozdrobená sídelní struktura na venkově. Národy slovanské a germánské.

Hospodářství a společnost

Ekonomickým a techno-logickým gigantem Německo. Hustá a intenzivně využívaná komunikační síť. Obtížná transformace ekonomik posttotalitních zemí.

Vnitřní členění – státy

Česko, Lichtenštejnsko, Maďarsko, Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko, Švýcarsko, Slovinsko

Severní Evropa

Okrajová poloha. Reliéf výsledkem ledovcové činnosti. Drsné podnebí; oteplující vliv Severoatlantského proudu. Kvalitní životní prostředí.

Nerovnoměrné rozmístění obyvatelstva v závislosti na přírodních podmínkách. Vysoká urbanizace; oblasti s extrémně nízkým zalidněním.

Skandinávie patří mezi nejvyspělejší ekonomiky světa, pobaltské státy se transformují. Těžba ropy, rybolov, strojírenství, potravinářství.

Dánsko, Finsko, Island, Norsko, Švédsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko

Západní Evropa

Výhodná poloha při hlavních rozvojových osách. Vliv Atlantského oceánu – oceánské podnebí.

Vysoká míra urbanizace. Londýn a Paříž světovými metropolemi.

Rozvinuté tržní hospodářství. Zakládající státy evropské integrace. Průmysl světové úrovně; významné zapojení do světového obchodu.

Belgie, Británie, Francie, Irsko, Lucembursko, Nizozemsko

Jižní Evropa

Poloostrovní poloha (Pyrenejský, Apeninský a Balkánský poloostrov), oddělení hradbami hor od ostatních oblastí Evropy. Hornatý povrch, na Balkáně rozsáhlá krasová území. Středomořské podnebí a vegetace. Původní lesy vykáčeny.

Kolébka evropské civilizace. Emigrační oblast. Pestré náboženské složení Balkánu bylo jedním z důvodů občanské války a následného rozpadu Jugoslávie (90. léta 20. století).

Ve struktuře průmyslu výrazně zastoupena výroba automobilů (Španělsko, Itálie) a potravinářství. Země Balkánu patří k nejméně rozvinutým oblastem Evropy: významná těžba surovin, přetrvává přední postavení zemědělství. Důležitým odvětvím cestovní ruch (přírodní zvláštnosti, přímořská oblast, historické památky atd.).

Portugalsko, Španělsko, Andorra, Itálie, Vatikán, San Marino, Monako, Řecko, Malta, Makedonie, Albánie, Bulharsko, Rumunsko, Srbsko, Černá Hora, Kosovo, Chorvatsko, Bosna a Hercegovina

Východní Evropa

Nevýhodná poloha vůči jádru Evropy; geopolitický význam Moskvy; téměř polovina rozlohy Evropy. Povrch převážně nížinatý. Kontinentální podnebí se studenými a suchými zimami.

Poměrně výrazné rozdíly mezi vyspělými městy a zaostávajícím venkovem. Většina obyvatel Slované. Pravoslavná církev.

Patří k méně rozvinutým oblastem Evropy; probíhá ekonomická transformace. Zemědělství zaměřené na pěstování obilovin a brambor. Těžba dřeva. Autokratické režimy, mocenská dominance Ruska.

Bělorusko, Ukrajina, Moldavsko, Rusko

Evropská unie

Historické mezníky

1948 – založení BENELUXu
 1950 – Schumanův plán
 1957 – Římské dohody – vytvoření Evropského hospodářského společenství (EHS)
 1979 – volby do Evropského parlamentu
 1985, 1990 – Schengenské dohody (volný pohyb osob, peněz a zboží)
 1991 – Maastrichtská smlouva (vytvoření EU)
 2002 – ustavení společné měny (euro)

Etapy vývoje

Založení (1951–1957) – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko
 Západní vlna (1973) – Dánsko, Británie, Irsko
 Jižní vlna (1981 a 1986) – Řecko, Portugalsko, Španělsko
 Severní vlna (1995) – Švédsko, Finsko, Rakousko
 Východní vlna (2004) – Česko, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko
 Balkánská vlna (2007) – Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko (2013)

Instituce

Evropská rada – vrcholný orgán EU; složen z hlav členských států; činí zásadní rozhodnutí; stanoví všeobecné směrnice (politika, legislativa); předkládá Evropskému parlamentu zprávu o stavu Unie
Evropský parlament – volený občany členských států (751 poslanců volených na 5 let); sídlí ve Štrasburku

Rada EU – hlavní rozhodovací orgán; složena z předsedů vlád členských zemí; určuje společnou politiku; sídlí v Bruselu

Evropská komise – plní funkce evropské vlády; každá členská země má jednoho komisaře; sídlí v Bruselu

Evropský soudní dvůr – dohlíží na dodržování evropského práva; každá země jednoho soudce; sídlí v Lucemburku

Evropská centrální banka – řídí měnovou politiku zemí eurozóny; sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem

Symboly

Evropská vlajka: kruh dvanácti zlatých hvězd, symbol jednoty a solidarity

Evropská hymna: Óda na radost – závěrečná část Symfonie č. 9 Ludwiga van Beethovena (text: německý básník Friedrich Schiller)

Den Evropy – 9. květen

Česko

Úvod

Centrální poloha v rámci Evropy – mimo hlavní jádro a rozvojové osy Evropy, ale blízko jádra a v sousedství největší evropské ekonomiky. Historické vymezení hranic (většinou podmíněné přírodní situací). Vnitrozemský stát. Česko patří mezi nejbohatší státy světa.

Demokratický a ekonomicky vyspělý stát. Od r. 1996 členem OECD, od r. 1999 členem NATO, od 1. května 2004 členem Evropské unie, od r. 2008 součástí tzv. schengenského prostoru (volný pohyb osob).

Pojmy: Československo, sametová revoluce v listopadu 1989; správa: územní, veřejná; státní správa, samospráva; územní jednotky: obec, obec s pověřeným obecním úřadem, obec s rozšířenou působností (ORP), kraj (= vyšší územněsamosprávný celek – VÚSC), evropské regiony NUTS II – sdružené kraje pro účely posuzování podpory z fondů EU.

Přírodní poměry

Většina území vyvrásněna v prvohorách (hercynské vrásnění) – reliéf má proto charakter mírně zvlněné krajiny. Ostřejší tvary reliéfu má třetihorní východní Morava (mladší alpské vrásnění). Relativně různorodé přírodní podmínky – od teplých nížin po chladná horstva středních výšek. Výšková stupňovitost. Hlavní evropské rozvodí (Baltské, Severní a Černé moře). Hlavní suroviny: uhlí a rudné suroviny téměř vytěženy (hnědé uhlí, barevné kovy, uran), nerudné suroviny (vysoce kvalitní kaolín, vápence, sklářské písky, stavební suroviny). Cenným zdrojem jsou půdy, lesy, kvalitní podzemní vody (vč. minerálních pramenů).

Dva základní celky (provincie): Česká vysočina, Západní Karpaty. Sopečná činnost; činnost ledovce (ledovcová jezera, bludné balvany). Dlouhodobý vliv lidské činnosti vedl k vytvoření kulturní krajiny. Mozaika krajinných typů (nížiny a pahorkatiny, vrchoviny, hornatiny, sníženiny: pánve, brázdy, kotliny). Ochrana přírody a krajiny – chráněná území (národní park, chráněná krajinná oblast; přírodní rezervace, přírodní památka aj.).

Pojmy: Skalní město; kras; ledovcové jezero; tzv. bludné balvany; lužní les; smrková monokultura; teplotní inverze; povodeň; minerální pramen; rybníční soustava; devastace krajiny, rekultivace; památný strom.

Obyvatelstvo a osídlení

Nerovnoměrné rozmístění. Národnostně jednotný stát. V porovnání s ostatními státy Evropy málo věřících. Většina obyvatel žije ve městech. Kromě vnitřní migrace (koncentrace obyvatel do měst a jejich bezprostředního zázemí) významná dojíždka za prací, do škol, za službami; v mezinárodní migraci Česko dosud tranzitní zemí.

Po roce 1989 úbytek obyvatel přirozenou měnou; je kompenzován imigrací. Průběžná evidence populace, ale také jednorázové sčítání lidu, domů a bytů (SLDB, jednou za 10 let). Růst zázemí měst (suburbanizace); problém nezaměstnanosti v některých regionech (v oblastech s původní specializací na těžký a těžební průmysl a na zemědělství v horších přírodních podmínkách). Podpora regionálního rozvoje (fondy národní i EU).

Pojmy: Hustota zalidnění; porodnost, úmrtnost, přirozený přírůstek, střední délka života (naděje dožití); produktivní věk; národnost; pracovní síla, nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti; vzdělanost, odliv mozků; migrace vnitřní, zahraniční; imigrant, emigrant; funkce města, jádro, zázemí; oblasti metropolitní (městské), urbanizace, suburbanizace; aglomerace, konurbace; městská památková rezervace.

Hospodářství a společnost

Přechod (transformace) z centrálně řízeného hospodářství na tržní. Změna odvětvového zaměření ekonomiky, vlastnických poměrů (privatizace, restituce) a obchodních vztahů. Zemědělství jako tvůrce krajiny. České podniky součástí nadnárodních koncernů; zahraniční investice. Česko leží na významných dopravních cestách (Berlín–Vídeň, sever–jih).

Příchod zahraničního kapitálu, vznik nových odvětví; konkurenceschopnost našich výrobků na světových trzích; stále významnější úloha služeb, stupňovitost a spádovost služeb. Přechod EA obyvatel do sektoru služeb po roce 1989. Růst klíčového významu vědy, výzkumu a inovací. Praha hlavním dopravním uzlem mezinárodního významu.

Pojmy: Privatizace; sektor primární, sekundární, terciární, kvartérní; využití ploch (land-use); restrukturalizace, odvětvová a územní struktura (průmyslu); konkurenceschopnost; nadnárodní koncerny; obchodní řetězce; tzv. druhé bydlení.

Zahraníční vztahy

Česko se účastní evropského (prostřednictvím EU) i světového dění (např. zapojení v NATO, humanitární pomoc). Propagaci Česka v zahraničí zajišťují diplomatické úřady (zastoupení ve všech státech Evropy a řadě států světa). Po roce 1989 rozvoj pohraničí, díky evropské podpoře přeshraniční spolupráce v oblasti ekonomické, společenské, kulturní, vzdělávání apod.

Izolace po 2. světové válce (součástí bloku totalitních, tzv. socialistických států); odsun českých Němců z pohraničí po 2. světové válce (přes 3 mil. obyv.); „otevření hranic“ po r. 1989.

Pojmy: Hraniční přechody; euroregiony; humanitární pomoc; zahraniční obchod: vývoz (export), dovoz (import); památky UNESCO.

Regiony Česka

Administrativní členění

Osm sdružených krajů (NUTS II), 14 vyšších územně samosprávných celků (VÚSC; kraje), 205 obcí s rozšířenou působností (ORP), 393 obcí s pověřeným OÚ, 6 257 obcí a 4 vojenské újezdy (1. 1. 2016).

NUTS II: Praha, Střední Čechy, Jihozápad, Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Střední Morava, Moravskoslezsko.

Kraje: Hlavní město Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský.

Region	Přírodní poměry	Obyvatelstvo a osídlení	Hospodářství a společnost	Cestovní ruch a zahraniční vztahy
Hlavní město Praha	Členitý povrch, říční terasy; Pražská plošina; Vltava.	Dominantní centrum; jediné milionové město; růst počtu obyvatel v zázemí (suburbanizace).	Multifunkční charakter; deindustrializace; převaha terciéru a kvartéru; revitalizace tzv. brownfields.	Sídlo domácích a mezinárodních institucí; světově významný cíl zahraničních turistů.
Středočeský kraj	Polabí, Český kras, Středočeská pahorkatina, Brdy; Labe.	Výrazné rozdíly v hustotě zalidnění a vyspělosti (sever x jih kraje; tzv. vnitřní periferie); krajské město Praha je mimo území kraje, ale s krajem je svázáno intenzivní dojížděnkou za prací a službami; intenzivní rezidenční a komerční suburbanizace.	Významné intenzivní zemědělství v Polabí; tradiční i nová průmyslová odvětví (automobilový průmysl v Mladé Boleslavi, TPCA Ovčáry u Kolína, chemie, energetika).	Rekreační zázemí Prahy (chataření a chalupaření – tzv. druhé bydlení, někdy transformace na stálé bydlení); Karlštejn, Český kras, Kokořínsko.
Jihočeský kraj	Českobudějovická pánev, Třeboňská pánev, Šumava, Novohradské hory; rybníky (největší Rožmberk), Vltava.	Nejnižší hustota zalidnění; převážně venkovský charakter osídlení; dominance Českých Budějovic.	Jaderná elektrárna Temelín; významné zemědělství; těžba písků a štěrkopísků; chov ryb; významný cestovní ruch.	Biosférické rezervace, lesní bohatství; lidová architektura, četné historické památky; vazba na Rakousko (budoucí dálnice D3).
Plzeňský kraj	NP Šumava, Český les, Plzeňská pahorkatina. Berounka vzniká soutokem čtyř řek v Plzeňské pánvi.	Protiklad krajského města a dalších měst ve venkovském zázemí; v pohraničí osídlení v minulosti ovlivněno existencí železné opony.	Tradiční průmyslové centrum (strojírenství); novým rozvojovým impulsem bylo otevření hranic s Německem po roce 1989 (sousedství vyspělého Bavorska).	Úzce spjato s Německem (Bavorskem), čilý příhraniční cestovní ruch (cenově výhodné služby, pracovní příležitosti v Německu); zahraniční firmy; dálnice D5.
Karlovarský kraj	Hnědé uhlí a kaolin; minerální prameny (dozvuky třetihorní sopečné činnosti).	Celé území kraje dosídleno po 2. světové válce (dosud řada problémů); rozsáhlý vojenský prostor Hradiště (Doupovské hory).	Těžba hnědého uhlí, průmysl skla a porcelánu; cestovní ruch (vč. intenzivního příhraničního).	Lázeňství vedoucím odvětvím; intenzivní přeshraniční spolupráce (Euregio Egrensis).
Ústecký kraj	Krušné hory; České středohoří; Zahrada Čech; NP České Švýcarsko; Mostecká pánev – rekultivace, likvidace sídel; Labe; kontrasty; rekultivace.	Nepříznivé demografické ukazatele, např. dlouhodobá nadprůměrná nezaměstnanost, nižší vzdělanost, vyšší kriminalita.	Palivoenergetická základna, limity těžby uhlí; specializované zemědělství, např. chmel, ovocnářství; rostoucí význam cestovního ruchu (zlepšující se image kraje).	Přeshraniční spolupráce s Německem (Saskem); osa Berlín–Drážďany–Praha (dálnice D8, železniční koridor).

Region	Přírodní poměry	Obyvatelstvo a osídlení	Hospodářství a společnost	Cestovní ruch a zahraniční vztahy
Liberecký kraj	Sklářské suroviny; vodní zdroje; donedávna těžba uranu (Ralsko, Českolipsko); Ještěd, pět CHKO.	Liberec dominantním regionálním centrem. Málo osídlený bývalý vojenský prostor Ralsko.	Tradiční odvětví (textil – v útlumu, sklářství), nová odvětví (např. automobilový průmysl navázaný na Ml. Boleslav); cestovní ruch (hory, skalní oblasti).	Třístranná mezinárodní spolupráce (euroregion Neisse-Nisa-Nysa); výhodné napojení na Prahu a Mladou Boleslav (rychlostní silnice R4).
Královéhradecký kraj	Krkonoše, Sněžka, Orlické hory, Český ráj, Polabská nížina; Labe, Úpa, Orlice. Rozsáhlé zdroje podzemních vod.	Hustá síť středně velkých měst a městysů; výhodou je vyšší vzdělanost obyvatelstva a slabé postižení poválečným dosídlením.	Strojírenství, elektrotechnika, tradiční textilnictví oslabilo svůj význam (dnes např. speciální textilie). Intenzivní zemědělství v Polabí.	Krkonoše jsou nejvýznamnější oblast letní a zimní rekreace u nás (Špindlerův Mlýn, Pec pod Sněžkou, Harrachov); četná pískovcová skalní města CHKO Český ráj, Adršpašsko-teplické skály aj.; četné historické památky.
Pardubický kraj	Králický Sněžník – hlavní evropské rozvodí, Českomoravská vrchovina; Labe, Sečská přehrada.	Obnovené krajské město a kraj. Husté osídlení podél železničního koridoru vs. řídké na Českomoravské vrchovině.	Pardubice důležitým železničním uzlem, kraj vnitřně výrazně propojen železničním koridorem; chemie, strojírenství a elektrotechnika.	Slabší význam cestovního ruchu (výjimkou Litomyšl); masopustní obchůzka z Hlinecka (UNESCO).
Kraj Vysočina	Českomoravská vrchovina; Žďárské vrchy; vyšší nadmořská výška.	Řídké, převážně venkovské osídlení; významná vazba na centra vně kraje; působnost krajského města Jihlavy poměrně slabá, ale rostoucí.	Jaderná elektrárna Dukovany; strojírenství (Jihlava, Třebíč); specializované zemědělství (brambory, chov skotu – intenzivní i extenzivní), menší význam průmyslu (např. masný průmysl).	Rozvíjející se agroturistika, wellness a sportovní turistika.
Jihomoravský kraj	NP Podyjí, CHKO Pálava a Moravský kras, Dolnomoravský úval, Dyjskosvratecký úval.	Dominance Brna jako významného centra hospodářství, vědy, výzkumu a inovací. Velká města v Pomoraví, poměrně lidnaté vesnice.	Některé celostátní instituce (např. Ústavní soud, sídlo ombudsmana); významné zemědělství v nejlepších podmínkách u nás (mj. vinařství, ovocnářství), dále strojírenství, stavebnictví a potravinářství.	Rozvoj cestovního ruchu podpořilo zařazení památek na seznam kulturního dědictví UNESCO.

Region	Přírodní poměry	Obyvatelstvo a osídlení	Hospodářství a společnost	Cestovní ruch a zahraniční vztahy
Olomoucký kraj	Pestrost reliéfu; Jeseníky, Hornomoravský úval; řeka Morava.	Olomouc jako historická metropole Moravy (arcibiskupství, nejstarší univerzita na Moravě); síť středně velkých měst na Hané x řídké osídlení Jeseníků (poválečný odsun).	Haná – intenzivní zemědělství (obiloviny), potravinářství, strojírenství; Jeseníky – horší dopravní dostupnost (periferní oblast města Jeseníku).	Veletržní centrum; spolupráce s Rakouskem (Vídň) a Slovenskem (Bratislavou); významný cestovní ruch (podpořený atraktivitou – vinařstvím a folklorem).
Zlínský kraj	Členitý povrch; vysoký podíl chráněných území, CHKO Bílé Karpaty, řeka Morava.	Vyšší hustota zalidnění v Pomoraví; řídké osídlené kopanice v pohraničních horách; nárůst významu Zlína v meziválečném období díky prozíravé hospodářské politice Tomáše Bati.	Výroba obuvi zanikla. Strojírenství a chemie v Pomoraví, v horách extenzivní zemědělství (vč. chovu ovcí) a potravinářství.	Valašsko (skanzen Rožnov pod Radhoštěm); jízda králů na Slovácku; poutní místo Velehrad, bývalé jádro Velké Moravy; největší moravské lázně Luhačovice.
Moravskoslezský kraj	Ostravská pánev, Jeseníky, Moravskoslezské Beskydy, Moravská brána.	Nová sídla (mj. Havířov); vysoká nezaměstnanost v důsledku zaměření na hornictví; významná polská národnostní menšina; Opava – kulturní centrum Českého Slezska.	Těžba černého uhlí doznívá; nejvýznamnější oblast těžkého průmyslu; strojírenství. Rostoucí význam cestovního ruchu (atraktivní industriální památky aj.).	Moravsko-slezská hranice; všestranné vazby na Polsko a Slovensko. Beskydy – letní i zimní turistika, technické památky.

Výkladový slovníček pojmů

alpínské vrásnění	Soubor dlouhodobých horotvorných procesů (orogeneze) ukončených ve třetihorách vznikem pohoří (v Evropě Alpy a Karpaty).
diplomatický úřad	Zastoupení státu v zahraničí, jehož úkolem je prosazovat zájmy státu a jeho složek v oblasti ekonomické, obchodní, kulturní apod. Podle významu rozlišujeme např. velvyslanectví, vyslanectví, konzulát.
emigrant	Osoba, která se vystěhovává z místa svého trvalého bydliště (oblast zdrojová). Příčinou vystěhování mohou být nepříznivé podmínky, např. nedostatek práce; setkáváme se ovšem i s emigrací nucenou až násilnou (uprchlíci před válečnými konflikty apod.).
faktor	V geografii nejčastěji činitelé podporující či omezující na základě místních podmínek nejrůznější lidské aktivity. Podle jejich charakteru je můžeme dále třídit na přírodní (např. nadmořská výška), ekonomické (výstavba či provoz) a sociálněpolitické (výrobní tradice).
fjord	Původně říční údolí, které bylo následně prohloubeno pevninským ledovcem. Dnes zpravidla úzký a hluboký mořský záliv zasahující daleko do pevniny (typický prvek pobřeží Norska).
hercynské vrásnění	Horotvorné pochody zasahující v prvohorách celý svět. Výsledkem byl vznik pohoří probíhajících v Evropě od Centrálního masivu (Francie) po Český masiv.
hrubý domácí produkt	(HDP, angl. GDP) – veškerá nově vytvořená produkce příslušného státu (oblasti); vyjadřuje se buď úhrnnou hodnotou, nebo v přepočtu na 1 obyvatele (na hlavu).
imigrant	Osoba, která se přistěhovává do nového místa trvalého pobytu (oblast cílová).
infrastruktura	Navzájem propojený soubor zařízení, budov a sítí, ovlivňující (umožňující) rozvoj dané oblasti. Zahrnuje např. infrastrukturu technickou (komunikace), institucionální (příslušné úřady, instituce a organizace) či personální (lidské zdroje).
komodita	Pojem používaný dnes jako synonymum pro veškeré druhy zboží, původně výraz pouze v obchodě pro zastupitelné (burzovní) zboží. S komoditou se nejběžněji setkáme v zahraničním obchodě.
lokalita	Obecně místo v sídelním, případně přírodním systému; vyznačuje se určitými vlastnostmi (charakteristikami), výskytem nerostného bohatství či pamětihodnostmi.
modrý banán	Souvislé území od jihovýchodní Anglie po severní Itálii, kde se soustřeďuje značná část obyvatelstva a hospodářství Evropy. Zdejší vývoj ovlivňuje vývoj v celém světadílu.
nadnárodní korporace	Podnik působící ve více státech, což mu umožňuje využívat odlišných podmínek ve svůj prospěch, např. přesun zisků, daňové úniky.
národní důchod	Souhrn veškerých důchodů (příjmů) na území státu ve finančním vyjádření, složený z výdělečné činnosti a z majetku tuzemců.
privatizace	Odstátnění, přeměna státního a družstevního vlastnictví (majetku) na soukromé (privátní). V 90. letech 20. století změnila privatizace v Česku zásadním způsobem dosavadní poměry v ekonomice, dílčích odvětvích i regionech.
regionální politika	Obor sledující a ovlivňující hospodářský a sociální rozvoj z územního (prostorového) hlediska. Záměrem regionální politiky je odstraňovat neodůvodněné rozdíly mezi dílčími oblastmi, a to na úrovni evropské, státní, regionální až lokální.

spádové území	Území ovládané sídlem (střediskem, centrem), v němž obyvatelé z okolních sídel nalézají takové funkce či služby (např. střední škola), kterými spádové území (např. pro nízkou efektivitu) nedisponuje.
statutární město	Město zvláštního významu (na základě populační velikosti, postavení v systému osídlení nebo určité funkce). U nás jsou statutární města stanovena zákonem.
střední délka života	Také naděje dožití; nejčastěji udává počet let, který má před sebou právě narozené dítě (jeho generace). Odlišuje se podle podmínek daného státu (oblasti) a slouží jako jeden z ukazatelů vyspělosti společnosti.
udržitelný rozvoj	Dříve též trvale udržitelný rozvoj; celosvětová strategie (od roku 1987 prosazovaná OSN), jejímž cílem je zachování prostředí a přírodních zdrojů pro budoucí generace, jakož i odpovídajících podmínek pro udržení rozmanitosti života na Zemi.
Západ, Východ	Dřívější rozdělení světa založené na zásadně odlišných poměrech v politice, hospodářství a společnosti.

Internetové zdroje

www.cia.gov
www.cs.wikipedia.org
www.czso.cz
www.earthobservatory.nasa.gov
www.eunie.euweb.cz/begin.htm
www.idos.cz
www.ikoktejl.cz
www.klimadiagramme.de
www.lazne.cz
www.lideazeme.cz
www.mdcr.cz;
www.meteorologie.aktualne.cz
www.mkcr.cz
www.mzv.cz
www.nasa.gov
www.national-geographic.cz
www.noaa.com
www.ochranaprirody.cz
www.phare.cz
www.planiglobe.com
www.sage.wisc.edu
www.stromzivota.cz
www.strukturalni-fondy.cz
www.unesco-czech.cz
www.zemesveta.cz
www.zemepis.com

